

תורה והוראה

210

פרשת בחוקותי תשע"ד

קוראים יקרים!

במוצאי שבת יחול יום ל"ג בעומר - יום שהנסתר בו מרובה על המגולה.

לכאורה, יש לתמוה על השמחה שאנו שמחים ביום ל"ג בעומר. אמנם, תלמידי רבי עקיבא פסקו מלמות - אבל הרי שהם פסקו מלמות מאחר ולא נשאר מהם עד אחד! האם יש כאן סיבה לשמחה?

כך קשה לכאורה להבין את השמחה היתירה שאנו עושים ביום הסתלקות רבי שמעון בר יוחאי. מה המיוחד בשמחה זו, ואיך היא נקשרת עם יום ל"ג בעומר בו פסקו תלמידי ר"ע מלמות? בשאלה זו עסקנו מעט בגוף מאמר השבוע, ואילו כאן נביא את דברי המהר"ל בעניין (נתיבות עולם, נתיב התורה פרק יב), וזו לשונו:

"ובל"ג בעומר שהוא י"ח אייר פסקו (מלמות), כי אייר מספרו 'ארך' וי"ח בחודש שהוא 'חי', דהיינו 'ארך חי' באותו יום פסקו מלמות, כי התורה היא ארך חי בימינה, וכאשר קיבלו עונשם כמספר 'כבוד' (ל"ב ימים) אז חזר להם מיום י"ח אייר שהוא כמספר 'ארך חי' אריכת ימים... אף על גב דאמר שמתו מפסח ועד עצרת, מכל מקום הגזירה פסקה בל"ב בעומר שלא חלה עוד אחד רק אותם שחלו קודם, מתו לאחר ל"ג בעומר".

מאמר השבוע עוסק בענייניו והלכותיו של יום ל"ג בעומר, החל ביום ראשון הבא עלינו לטובה. מהי הסיבה לשמחת היום בל"ג בעומר? מדוע נהגו להדליק בו מדורות, והאם מותר להשליך לתוכן בגדים? ממתים פוסקים מלנהוג מנהגי אבלות? מה שורש המנהג לעלות לקבר רשב"י במירון? בשאלות אלו, ועוד, נעסוק במאמר השבוע.

יום ל"ג בעומר: ענייניו והלכותיו

יום ל"ג בעומר הוא יום שנהגו לשמוח בו. בפרט, נודע היום בעיקר כיום חג של ארץ ישראל, בו מצוין ל"ג בעומר בתפילות, אירועים, סעודות, ובעיקר - מדורות. אולם, גם בחו"ל מציינים את היום בהימנעות מאמירת תחנון (ראו להלן), ולעתים בחלק מהנ"ל. במאמר הנוכחי נדון בכמה אופנים שבהם חוגגים את יום ל"ג בעומר, את הטעמים לכך, ואת הנידונים ההלכתיים העולים מתוך הדברים.

יש מקום להוסיף בפתח הדברים שיום ל"ג בעומר עטוף במיסתורין, ואותם תלמידי חכמים הבקיאם ברזי תורה רואים בו כיום מסוגל במיוחד. לענייננו, נתמקד בפנים הגלויים של היום, ונשאיר את פניו הנסתרים לאלו המכירים אותם יותר מקרוב.

מיתת תלמידי רבי עקיבא

האירוע העיקרי שמצוין בל"ג בעומר הוא פסיקת מיתתם של תלמידי רבי עקיבא. הגמרא (יבמות סב, ב) מלמדת שכ"ד אלף תלמידי רבי עקיבא מתו בין פסח לבין עצרת, בימי ספירת העומר. מסורת ביד הראשונים (כפי שמובא במאירי, שם, וכפי שנפסק בשולחן ערוך, אורח חיים תצג, ב) שתלמידי רבי עקיבא פסקו מלמות לאחר ל"ג ימי העומר: "קבלה בידינו מהגאונים שביום ל"ג בעומר פסקה מיתתם, ונשתירו חמישה תלמידים וביניהם רשב"י" (דברי המאירי). בביאור הגר"א (או"ח תצ"ג) מציין למקור השמחה של ל"ג בעומר את דברי הגמרא בסוף מסכת תענית, שקבעו את ט"ו באב כיום טוב משום שבו פסקו למות מתי מדבר. כך, גם כאן נוהגים את יום ל"ג בעומר כיום שמחה, מפני שפסקו התלמידים מלמות.

יש לציין את דעת המהרי"ל, לפיה תלמידי ר"ע מתו לאורך כל התקופה שבין פסח לבין שבועות, אלא שמתוך ימים אלו היו מספר י"ז יום שלא מתו בהם התלמידים. משום כן, אנו מתאבלים על תלמידי ר"ע רק במשך ל"ב יום בתחילת ימי הספירה: "אף על גב דאיתא בגמרא דתלמידי רבי עקיבא מתו מן פסח עד עצרת, מכל מקום עושים ביום ל"ג בעומר יום שמחה, משום דמתו רק בימים שאומרים בהם תחינה בשבעה שבועות בעומר, וכל יום שאין אומרים תחינה לא מתו".

המהרי"ל מחשב כמה ימים בסך הכל אנו אומרים תחנון, והם ל"ב ימים. מסיבה זו, <<

עושים את ל"ג בעומר יום שמחה. לפי דבריו, מובן שלפי המנהג אשכנז קדום (עי' רמ"א תצג, ג) מקפידים על מנהגי אבלות דווקא בחלקו השני של העומר, שכן לעניין מיתת תלמידי ר"ע אין הבדל עקרוני בין החצי הראשון לבין השני.

האבודרהם מביא בשם הרז"ה שיש מדרש שתלמידי רבי עקיבא מתו "מפסח עד פרוס העצרת", והוא ט"ו יום קודם חג השבועות, וכשתסיר ט"ו יום ממ"ט ימי הספירה, נשאר ל"ד, וביום ל"ג בעומר כבר פסקו מלמות והוא יום שמחה".

לדעת הפרי חדש (תצג) אין אנו שמחים על סיום מיתת תלמידי רבי עקיבא, אלא דווקא על סמיכת חמשת תלמידי רבי עקיבא שבאו אחריהם, שמהם יצא אורו עולם. בעל "משנת חסידים" (מסכת אייר-סיוון, אות ד-ה) מביא שמעשה הסמיכה היה בל"ג בעומר: "ביום ל"ג... פסקו מלמות... סמך אז חמישה תלמידים אחרים... שבו לימד להם תורה".

יש לציין כי לדעת החתם סופר (יו"ד רלג) יש סיבה מיוחדת לשמחה ביום זה, והיא שביום זה החל המן לרדת לבני ישראל במדבר. יש לציין (עי' גם להלן) שהחתם סופר התנגד לחגיגת היום, למרות הדין של "קצת שמחה" הנוהג בו.

יום הילולת רשב"י

יש שמוסיפים וקובעים שיש לשמוח ביום זה מפני שהוא יום "הילולת רבי שמעון בר יוחאי" – יום פטירתו. מכאן נהגו רבים לעלות למירון (עי' להלן). מקום קבורתו של רשב"י, ביום (או בליל) ל"ג בעומר.

ואולם, גם אם נניח שמדובר ביום פטירת רשב"י – מסורת שאין לה מקור קדום – עדיין לא ברור למה יש דווקא לשמוח משום כן. הרי ז' באדר, שהוא יום פטירת משה רבינו, נקבע דווקא כיום תענית ("תענית צדיקים"), וכך גם נקבעו ימי מיתת צדיקים אחרים כמובא בשולחן ערוך (סימן תקפ). כך הלכה היא שיש להתענות ביום היארצייט של הורים, ובוודאי שלא לשמוח בו. לשאלה זו נאמרו כמה תשובות: בשו"ת שם אריה (או"ח סימן יד) מבאר שהשמחה היא על כך שרבי שמעון נפטר על מיטתו והובא לקבורה, ולא נהרג בידי מלכות רומי (שכן ניצל על-ידי שהתחבא במערה). מטעם זה הולכים על קברו, כי הרוגי מלכות לא היו ניתנים לקבורה, ונמצא שקברו מוכיח על נס ממש.

אחרים מבארים שהטעם הוא כי בפטירת צדיקים יש חסרון לדור בסילוקם, ואילו בסילוקו של רשב"י דווקא נתגלו סודות התורה לעולם, ולכן נקבע היום כיום שמחה. בעל "שער יששכר" (מאמר חודש אייר) כותב: "ביום פטירת משה רבינו נשתכחו שלש מאות הלכות אבלם אחר משה רבינו, על כן הוא תענית, מה שאין כן בפטירת רשב"י, שגילה הסודות וכל האידרא זוטא ביום פטירתו, ועל ידי זה השמחה והחדוה ביום ההוא שנתגלו הני רזין עלאין, על כן ל"ג בעומר הוא יום שמחות".

יש לציין שגם הרמ"א נפטר ביום ל"ג בעומר, ויש שנוהגים לפקוד את קברו בקרקא ביום זה (נטעי גבריאל, פסח ג, עמ' רעה).

מעניין הטיעון שכתב החיד"א (ברכי יוסף תצג, ד), שאין לומר שנפטר רשב"י לעולמו ביום ל"ג בעומר, שכן רבי חיים ויטאל, שהאריך קצת בעניין ל"ג בעומר, אינו מזכיר כלל עובדה זו, ובוודאי שאילו היה כן היה מזכירה. אלא, לדעת החיד"א שמחת היום שייכת לחמשת התלמידים שהמשיכו את תורת ר' עקיבא לדורות הבאים, כפי שנתבאר לעיל.

עלייה למירון ותספורת שם

המנהג לעלות למירון ביום ל"ג בעומר נפתח בימי הראשונים (עי' עטרת זקנים סימן תצג; כך

מבואר בדברי המהר"ל שהגזירה נגזרה על תלמידי ר"ע מפסח ועד עצרת, אבל לא חלה הגזירה על הימים שלאחר יום ל"ג בעומר, מפני שיום זה הוא יום של חיים.

הפגם של תלמידי ר"ע, כמו שהמהר"ל מרמז, היה פגם של "כבוד". כיון שלא נהגו כבוד זה בזה - כיון שלא הכירו בכבוד שהתורה מחייבת את האדם - נמצאו בלתי זכאים לקבל את התורה שבועות. כנגד הפגם, נעשו תלמידי ר"ע בל"ב ימים של העומר, כנגד מספר כב"ד.

ביום ל"ג בעומר, מתחילה להאיר הארת התורה, הארה שכולה חיים, כדברי המשנה: "גדולה תורה שנותנת חיים לעושיה בעולם הזה ובעולם הבא". לאור דברי המהר"ל, נראה שזוהי אכן שמחת היום: מיתתם של תלמידי ר"ע פסקה מפני הארת החיים של ל"ג בעומר.

כך, ניתן להבין, גם תורתו של רשב"י האירה את העולם באותו היום מפני שאז מתחילה להאיר הארת קבלת התורה.

המידה המעולה ביותר, לפי הכרעת רבי יוחנן בן זכאי (אבות פרק ב), הוא "לב טוב". הספירה מתחלקת לפי חלוקת מידה זו: ל"ב ימים ראשונים, וט"ב ימים אחרונים.

ימיים של כב"ד - ימים של תיקון האדם, שכולו תיקון הל"ב - אנו עוברים בל"ג בעומר לשלב חדש של ספירת העומר: ימים של ט"ב. החלק השני של העומר הוא המוביל לקראת הטוב, לקראת התורה שנקראת "טוב".

אין לנו לזלזל בימיים האלו. אלו הם ימים של תורה, ימים של הכנה לקראת יום הגדול של מתן תורה הממשמש ובא. הבה ננצל אותם כגודל ערכם.

מדורות

המנהג הבולט ביותר של ל"ג בעומר הוא קיומן של מדורות בחוצות העיר – מנהג נפוץ בארץ ישראל ואפילו מחוצה לה (עי' ערוך השולחן תצג, ז). הסיבה למנהג זה הוא ככל הנראה מפני גילוי סודות התורה על-ידי רשב"י. רבי שמעון בר יוחאי הביא אור גדול לעולם, ואנו מציינים אור זה על-ידי הדלקת המדורות.

יש מנהג עתיק-יומין להשליך בגדים לתוך מדורת ל"ג בעומר. ייתכן שהטעם למנהג זה (שנראה לכאורה תמוה מאד) הוא שר' שמעון בר יוחאי לא לבש בגדים בהיותו במערה (למעט שעת תפילה), וכאשר למד תורה עם בנו כיסה עצמו בחול. כזכר לכך אנו משליכים בגדים לתוך האור. המנהג מצוין על-ידי השדה חמד (ארץ ישראל ו).

אולם, יש שכותבים שאין לנהוג כן מפני איסור "בל תשחית" (עי' פתחי תשובה, יו"ד רנא, ד). כיום, דומה שאין מי שנוהג כן, והמנהג אינו נהוג היום.

כאשר נופל יום ל"ג בעומר ביום ראשון, תיקנו ברבנות הראשית לישראל לקיים את חגיגת המדורות דווקא בראשון (יום ל"ג בעומר וצאתו) ולא במוצאי שבת (ליל ל"ג בעומר), כדי למנוע חילול שבת על-ידי שוטרים, חיילים, ואחרים שמעורבים בהכנה להגעת המונים לציון רשב"י ועוד מקומות. למרות שלכאורה ראוייה היא, טרם התקבלה התקנה העל-ידי הציבור בכללותו.

צום ואמירת תחנון

נסיים בהלכה הבסיסית ביותר ביום ל"ג בעומר. אסור לצום בל"ג בעומר, וכמו כן אין אומרים בו תחנון.

ביחס למנחה של ערב ל"ג בעומר, בשולחן ערוך הרב (קצג, ה) כתב שהלכה זו תלויה בדין ליל ל"ג בעומר: אם מנהגי אבלות פוסקים כבר מליל ל"ג בעומר, יש להימנע מאמירת תחנון כבר ממנחה, ואילו אם האבלות פוסקת דווקא ביום, יש לומר תחנון במנחה של ערב היום.

אולם, מדברי המשנה ברורה (שער הציון תצג, יב) עולה שגם אם האבלות ממשיכה בלילה, עדיין אין לומר תחנון במנחה של ערב ל"ג בעומר, וכך המנהג הנפוץ (עי' גם בחוק יעקב תצג, ו, שנראה שיש לומר תחנון בכל אופן).

כידוע, המנהג לערוך חתונות בל"ג בעומר – למרות שלפי מנהג אשכנז הנפוץ נמנעים מלהינשא לאורך הספירה. יש למתחן ביום ל"ג בעומר לצום את צום "ערב החתונה" (מגן אברהם תקעג, א; משנה ברורה תקעג, ז).

אנו מאחלים לכל הקוראים יום ל"ג בעומר שמח!

החיים תצג, כו), ורבים משתדלים בכך. אין כמובן חובה לעלות למירון ביום זה, אך מדובר במנהג טוב – אם שיש דעות שלא ראו מנהג זה בעין יפה (עי' שו"ת חתם סופר הנ"ל; שו"ת שואל ומשיב ה, לט).

מנהג נפוץ בקרב רבים הוא להביא ילד למירון לתספורתו הראשון (מנהג "חלקה"; עי' פרדס יוסף, תזריע יג, לג; מנהגי ארץ ישראל כג, יג; נטעי גבריאאל פסח ג, עמ' שטז; הליכות שלמה, מועדים ב, עמ' ססד, הערה לב). גם בקרב אלו המקפידים שלא לספר את הבן עד סוף שנתו השלישית, יש שמקלים לספרו בתוך השנה השלישית כדי להשיג מעלת תספורת ביום ל"ג בעומר במירון.

יש שמביאים ילדים למירון לצורך תספורת במלך כל השנה, ואילו אחרים נוהגים כן בקבר שמואל הנביא (שו"ת רדב"ז ח"ב, סימן תרח). גם לעניין זה יש שלא הייתה דעתם נוחה מהבאת ילדים לקברים לצורכי תספורת (עי' משפטי צדק סימן עד).

תספורת בל"ג בעומר

מנהג ימי העומר הוא שיש לאסור את התספורת עד ליום ל"ג בעומר. לדעת השולחן ערוך (תצג, ב) אסור להסתפר עד ליום ל"ג בעומר, ואין היתר לעשות כן ביום ל"ג בעומר אלא אם נופל ל"ג בעומר בששי, שאז מותר להסתפר לכבוד שבת.

אולם, לדעת הרמ"א (שם) מותר להסתפר ביום ל"ג בעומר עצמו. לדעת כמה פוסקים יש להתיר את התספורת אפילו מליל ל"ג בעומר (באר היטב ה; חוק יעקב ו; אליה רבה ז; משנה ברורה יא). אולם, לדעת אחרים הלכה זו נאמרה דווקא מיום ל"ג בעומר לפנות בוקר, שאז נאמר ש"מקצת יום ככולו" (עי' ביאור הגר"א). לעניין תספורת ילדים בל"ג בעומר, המנהג הנפוץ הוא להקל להסתפר גם מהלילה.

לפי מנהג אשכנז על-פי הרמ"א, כשנופל ל"ג בעומר ביום ראשון (כבשנה הנוכחית שנת תשע"ד) מותר להסתפר כבר ביום ששי (יומיים לפני ל"ג בעומר) לכבוד שבת. מדברי המשנה ברורה (רס, ה) נראה שבמקום שיש אפשרות להסתפר ביום ששי, אין להתיר את התספורת ביום חמישי בלילה בשנים אלו.

למי שלא הסתפר ביום ששי אין היתר מיוחד להתספר במוצאי שבת, ועליו להמתין עד ליום ראשון בבוקר לפי המחמירים שלא להתספר עד ל"ג בעומר ביום (בין פסח לשבועות, עמ' רנ, בשם הרב אלישיב זצ"ל). אולם, לדעות המקלות להתספר מליל ל"ג בעומר, מותר להסתפר אפילו במוצאי שבת (כך פסק בלקט יושר, ספירת העומר ט).

יש לציין שמנהג האריז"ל להימנע מתספורת לאורך כל תקופת העומר (שערי תשובה תצג, ח). גם לפי מנהג זה, בוודאי שמותר להסתפר בערב שבועות לכבודו של חג (כף החיים יג).

שו"ת הלכתי

מתוך השאלות שנשאלו באתר האינטרנט din.org.il בשבוע האחרון

האם מותר לערוך צוואה שמופיע שם שישרפו את הגופה?

השאלה:

שלום וברכה אני עורכת דין בחו"ל והמומחיות שלי היא בעריכת צוואות לפעמים אני נתקלת ביהודי שרוצה שאכתוב בצוואה שלו שישרפו את גופתו לאחר המות שלו האם מותר לי לערוך צוואה כזאת או שאני חייבת לוותר על הקליינט הזו וכן לפעמים גם מבקשים להכניס סעיף בצוואה שכשהם במצב סופני ינתקו להם המכשירים האם זה מותר או שאני נקראת שותפה לרצח תודה רבה על זמנכם היקר

תשובה:

שלום רב,

אינך צריכה לוותר על לקוחות אלו, ואת יכולה לערוך להם צוואה כרצונם.

מקורות:

מאחר שהגופה לא תשרף לאחר מותם ללא חתימה מתאימה אצל עו"ד, כמו כן לא יבוצע ניתוק מכשירים ללא חתימה מתאימה, הרי שהעו"ד הוא מסייע לדבר. וניתן לדון בענין הן מצד איסור לפני עיוור, והן מצד איסור מסייע לדבר עבירה. אבל אנו פטורים מלדון בזה, משום שאת האיסור עצמו, שריפת הגופה, או ניתוק המכשירים עושה גוי, א"כ ודאי שאין איסור מסייע.

אמנם איסור לפני עיוור יש נידון אם הוא שייך גם בהכשלת גוי כמבואר ברמ"א באו"ח סי' קנו. אבל אין לבן נח איסור לשרוף גופה.

אלא שלגבי ניתוק המכשירים, שזה איסור רציחה, בן נח הרי מוזהר בזה. אבל מאחר שהלקוח יכול בנקל למצוא עו"ד אחר שיערוך לו את הצוואה, א"כ לכאורה אין איסור לפני עיוור. ואפילו לפי דעת המשנה למלך בשם הפני משה (מלוה ולוה פ"ד ה"ב), שגם במקרה שאם הוא לא יסייע לחוטא לעבור על איסור, הוא ימצא מישהו אחר שסייע לו, יש איסור אם גם השני יעבור על איסור לפני עיוור. אבל זה רק ביהודי, שאם הראשון לא יסייע, היהודי השני יסייע ויעבור על איסור לפני עיוור, לכן יש איסור גם על הראשון. אבל במקרה זה, גם אם העו"ד הראשון לא יסייע, השני - הגוי, יעשה זאת ועליו גם אם יש איסור רציחה, אבל איסור לפני עיוור אין לגוי. לכן מותר לערוך צוואה כזו, ולא להפסיד את הלקוחות.

ההקבלה בין מעמדן ההלכתי של המצוות לחשיבותן על הקבלה

השאלה:

האם אני יכול להפוך את התפילין של רש"י לתפילין של שימושא רבה? יש לי תפילין ישנות של רש"י שאינם בשימוש. כתבתם שמאחר שמאחר שהתפילין של שימושא רבה הם פסולות אסור לעשות זאת מאחר שאני מוריד מקדושתן, אבל הרי מבואר בספרים שהקדושה בהתפילין של השימושא רבא הם גבוהים ביותר, ואם כן, לשנות אותם לשימושא רבא זה באמת להעלות את התפילין בקדושתם ולא להוריד? תודה.

תשובה:

שלום רב

אתה מעיר כאן הערה חשובה, ויש כאן אכן נקודה מעניינת.

בדרך כלל אנחנו רגילים לחשוב שתורת הסוד הולכת שלובת זרוע עם תורת הנגלה והכרעת ההלכה. אך, האמת היא, שבמקרים מסוימים המשקל ההלכתי בתורת הנגלה שונה לחלוטין מזה הניתן לענין על פי סוד, ונבאר את הדברים על פי כמה דוגמאות:

אכילת כרפס בליל הסדר על פי חכמת הנגלה, אינה חיוב גמור, אלא מנהג שנהגו ישראל כדי שישאלו התינוקות. אולם, על פי סוד אחד החלקים המרכזיים של ליל הסדר הוא באכילת הכרפס, אז זוכה האדם ל"מוחין דקטנות" [מושג קבלי שלא נכנס אליו עכשיו, אולם, לולי אותה אכילה, לא

ניתן לגשת לאכילת המצה שהיא "מוחין דגדלות".

כך הוא גם לענין תפילין דרבינו תם. באר"י הק' מבואר, שתפילין דרבינו תם פועלים תיקון בספירת החכמה, בעוד תפילין דרש"י פועלים את תיקונם בבינה שהיא הספירה שתחתיה, ונמצא שתפילין דרבינו תם גבוהים יותר. אף על פי כן, מבחינת הכרעת ההלכה התפילין של רבינו תם הן תפילין פסולות! ומי שמברך על תפילין כאלו ברכתו לבטלה!

כך הוא גם לענין חזרת הש"ץ, אין ספק ששיקר התפילה מבחינה הלכתית הוא בתפילת שמונה עשרה, אולם חזרת הש"ץ מתקנת במקום גבוה יותר בעולמות העליונים.

כאשר אנחנו באים לדון על הורדה בקדושה, לא די להבחין במעלתם על פי סוד, אלא גם במעמדם ההלכתי, וכיון שתפילין של רש"י הן אלו שבהן ניתן לקיים את המצוה, לא ניתן להורידן ממעלתן זו על ידי שינוי לתפילין אחרות.

אגב, מהיסוד הנ"ל אני למד מוסר גדול: חז"ל אמרו "הוי זהיר במצוה קלה כבחמורה שאי אתה יודע מתן שכרן של מצוות". והדברים לפי פשוטם תמוהים, שכן ההגיון מחייב שאכן מצוה קלה מקבלים עליה שכר פחות יותר מבחמורה. נאמרו על כך הסברים רבים. אולם, על פי דברינו נראה לומר, שאכן, באמת לא ניתן לחשב את מעלתן של המצוות, כיון שגם מצוות שמבחינה הלכתית הן "מצוות קלות", יש בהן כח סגולי מיוחד הפועל במקום גבוה מאוד, ונמצא שבאמת לא ניתן לחשב את מעלתן של המצוות, ויש להזהר בכולן במידה שווה. בהצלחה רבה ויום טוב.

איך מחשבים מנין שנות ערלה?

השאלה:

כבוד הרב שלום: יש לי בוסתן של כל מיני עצי פרי אשר ניטע בתאריך 14/2/2013 מתי תסתיים תקופת העורלה. ברשותך אבקש לציין סיום תקופת העורלה ישר כוח על האתר מודה לכם תודה

תשובה:

שלום רב

לפני שניגש לקבוע את מנין הערלה בבוסתן שלך נקדים כמה הלכות:

- א. מנין שנות הערלה נמנות מיום קליטת האילן בקרקע ולא מיום הנטיעה. הקליטה היא כ 14 יום לאחר הנטיעה.
- ב. נטיעה שנקלטה 30 יום לפני ראש השנה [כלומר אילן שניטע לפני ט"ו באב] בהגיע ראש השנה עברה לה שנה [למרות שחלפו רק 30 יום]. נטיעה שנקלטה סמוך יותר לראש השנה, מונים לה שלוש שנים מראש השנה.
- ג. באופן הנ"ל נחלקו הפוסקים האם מונים לנטיעה זו שלוש שנים בלבד המסתיימים בראש השנה הרביעי [רמב"ם מעשר שני ט יא], או ששנות הערלה נמשכים עד לט"ו בשבט שאחר אותו ראש השנה הרביעי [ר"ן בעל המאור וריטב"א בראש השנה י ע"א]. המיקל יש לו על מי לסמוך. ראה חזון איש ערלה אותיות ה ו.
- ד. כאשר הנטיעה נקלטה אחרי ראש השנה, החמיר החזון איש שם להמתין עד ט"ו בשבט שלאחר גמר השלוש שנים.
- ה. פירות שחנטו, כלומר שהפרח נפל וניכר תחילת היווצרות פרי בתוך שנות הערלה אסורים באכילה אף אם גמר גידולם לאחר השלוש שנים. אגב בענבים זיתים וחרובים השיעור של החנטה מאוחר יותר אלא שהוא אינו מוגדר די הצורך ולכן ראוי להחמיר כנ"ל.
- עתה ניגש למקרה שלך: האילנות בבוסתן שלך נקלטו לקראת סוף חודש אדר, כך שהשנה הראשונה לערלה תסתיים אצלם בראש השנה שלאחר מכן - תשע"ד, ובראש השנה תשע"ו 14ב לספטמבר 2015 יסתיימו שנות הערלה, כל פרי שיחנטו בתוך אותה תקופה אסור באכילה. גידול קל...

נוטריון שמפחית מהמחיר הקבוע ובכך הוא גודע את פרנסתם של נוטריונים אחרים

השאלה:

אני נוטריון. שכר הטרחה שלי קבוע בחוק ואיני יכול להוריד או להעלות את המחיר מעבר לקבוע בחוק. בעירי ישנם כמה נוטריונים המפרסמים

מחירים נמוכים מהקבוע בחוק ויוצרים לעצמם יתרון על פני. האם אני יכול להתלונן עליהם בפני הממונה על הנוטריונים על מנת שיפסיקו עם זה או שיש כאן דין מוסר. יכול להיות שישללו להם את הרישיון מוכר לי הדין של חנווני המחלק קליות לילדים, אך המקרה אינו דומה כיוון שעל פי החוק אינני יכול לגבות מחיר נמוך או גבוה ממה שכתוב בתקנות הנוטריונים ואינני רוצה לעבור על החוק ולאבד את הרישיון שלי

בברכה

תשובה:

שלום רב,

להלשין ולגרום לכך שישללו מהם את הרישיון אסור לך. אולם אם מדובר באיזור מגורים מוגדר שבעקבות הורדת המחיר הם מפסידים את פרנסתך באופן ברור. בהחלט יש לך מקום לשקול לתבוע אותם לביה"ד.

מקורות:

ראה בשו"ת שואל ומשיב (מהד"ק ח"א סי' כ') שנשאל בשאלה כזו:

"והנה בש"ק תבא תרט"ז כ' אלול הגיעני תשובה מהרב הגאון הגדול מוהרר שמואל נחום נ"י אבד"ק ליזענסק בדבר הנהוג בבעלי חנות של אחד יש לו ליסענטץ ופורע המס מחנותו כנהוג והאחר הסמוך לו אין לו ליסענטץ ושותקים לו מושלי העיר אם רשאי זה שיש לו ליסענטץ למסור אצל אדונים או שבא באופן אחר להעמיד חובטים במקלות שלא יניח למכור בחנותו וכן אחד שיש לו זכות למכור י"ש הקעלישעק שהשיג בתחבולה על שם הנכרי וכדומה והשני אין לו רשיון ע"ז ומוזג בחשאי אם רשאי זה למנוע אותו ע"פ ד"ת שלא ימזוג על הקעלישעק או שיהי' מונעו בכל מסירה וכיוצא בו". והשיב, כי יש כאן טענת "קא פסקת לחיות" שיש מקרים שאסור לשבור את השוק בצורה שהיא גודעת את פרנסתם של המוכרים האחרים. ואע"פ שמבואר בגמ' שהזלת המחיר מצד כמה בעלי חנויות מוגדרת כ"זכור לטוב" שהוא מטיב עם הלקוחות, אבל זה רק אם הזלת המחיר באה בצורה חוקית ותיקנית, אבל אם ההזלה באה בעקבות זה שהם אינם משלמים מיסים (כך במקרה שנשאל עליו), אפשר לעכב בעדם ולמנוע מהם את הזלת המחיר.

גרפיקאי העובד במשרד פרסום המבקש לתת שירות ישיר ללקוח ולעקוף את המשרד

השאלה:

שלום וברכה רציתי לשאול את הרב, אני גרפיקאי, ויש פרסומאי שאני עובד בשבילו על בסיס שעתי על כל מיני פרויקטים שהוא מבצע למגוון לקוחותיו. עכשיו פנה אלי אחד הלקוחות שלו ישירות וביקש שאני אבצע בשבילו משהו קטן בשביל פרויקט חדש ונחסוך את התיווך של הפירסומאי, האם זה הוגן?

תשובה:

כפי שהבנתי הפרסומאי אינו מתעסק בגרפיקה שלא לצורך פרסום, אלא שלצורך שירותי הפרסום הוא זקוק גם לגרפיקאי. אם כן, הנך רשאי לתת לבצע את העבודה שלא בתיווך הגרפיקאי.

אם מדובר במשרד לשירותי גרפיקה, ודאי שהיה בלתי הוגן לעקוף את המשרד ולתת שירות ללקוח שהגיע באמצעות המשרד.

מקורות:

לכאורה יש לדון שאסור להשתמש במידע על לקוחות, הן מצד איסור 'עני המהפך בחררה' (עיין שו"ע חו"מ סי' רלז) והן מצד שהמעביד טרח והשקיע לאסוף את הלקוחות וכדין מרחיקים מצודת הדג (עיין שו"ת חתם סופר חו"מ סי' עט) אבל לא מצאנו שיהיה איסור גם אם הלקוח פנה מיוזמתו לעובד. כאמור ודאי שזה בלתי הוגן, חוץ מהמקרה הנידון ששירותי הגרפיקאי הם כנספח לשירותים העיקריים של פרסום.